

FRIHED BAG TREMMER

– fange bruger døde fluer, også julefluer, som materiale i sin kunst

AF BENNY LIHME

London, dec. 2009

Jodie, Kayla, Lucy, Sophie og Stephanie tror jeg, de hed. Fem forskellige og i sammenhængen lidt umage kvinder iført grimme turkis t-shirts med et påtrykt "Curator", der skulle vidne om, at de var ansvarlige for den store og usædvanlige kunstudstilling *Art By Offenders*. Min ledsager og jeg skulle med på en guidet rundvisning en tidlig mørk decemberaften i et af de store udstillingslokaler i et af Londons mest agtværdige kulturhuse *Southbank Centre* på Themsens sydbred – også kendt som Royal Festival Hall.

Kvinderne startede med at ridse konteksten op: de kom direkte fra kvindefængslet HM Prison Downview in Surrey, havde fået xtra "terrænfrihed" i og med at de (sammen med en sjette kvinde, der var fraværende) var blevet udvalgt til at skulle være kuratorer for denne kunstudstilling – malerier, skulpturer, videoer, digte mm udelukkende skabt i britiske fængsler og retspsykiatriske lukkede institutioner.

Sammen med kvinderne var der en ung professionel kurator/kunsteksperter, en slags mentor for kvinderne, som repræsenterede organisationen bag det hele, *The Koestler Trust*. En NGO oprettet i 1962 og navngivet efter forfatteren Arthur Koestler (1905-1983), der som bekendt som politisk fange skrev stor litteratur bag tremmer. Kvinderne havde gennemløbet et intensivt ni ugers kurator uddannelsesforløb for efterfølgende at vurdere og vælge ud mellem de 5.867 værker, som var blevet indleveret til bedømmelse.

Og her stod vi så – godt 20 museumsbesøgende sammen med de fem kriminelle kuratorer. Ledsageren og jeg havde nået en runde på egen hånd. Halvvejs igennem udstillingen hviskede ledsageren i mit øre: "Ham der Anon har da utroligt mange ting med!". Hvad "han" selvfølgelig ikke havde, eftersom Anon er en forkortelse for anonym(ous). Og, ja, det er en anderledes udstilling, hvad de udstillendes baggrund angår, hvorfor skønsmæssigt en tredjedel

af kunstnere havde valgt at fremstå uden personlig identitet (andre stod frem kun med fornavn eller med pseudonym).

Så vidt så godt. Værkernes uegale kunstneriske kvaliteter forandredes ikke som umiddelbare kunstopplevelser i forbindelse med den guidede tur. Til gengæld skete der mange andre ting for de fleste af os vante museums-gæster, som dels nok engang fik sat det klassiske "hvad er kunst?" spørgsmål på dagsordenen, dels nok alligevel fik rokket ved den umiddelbare perception/kunstoplevelse.

Således i forbindelse med udstillingens mest markante maler "Michael" og ét af hans værker "Selvportræt med tandpine". Udover dette maleris øjeblikkelige trækken beskueren til sig, som var det et Eric Fischl maleri, viste der sig at være et generelt stort fangeproblem bag selvportrættet, hvor fangen ser sig selv i spejlet, mens han undersøger en dårlig tand. Vores rundvisere berettede om de sørgelige tilstande, der var i de britiske fængsler, når det kom til fangernes manglende muligheder for at komme til tandlæge. Masser af indsatte med ubehandlede tandproblemer in the UK!

Nogenlunde samtidigt med udstillingen *Art By Offenders* sidst på året 2009 rasede der en etisk debat i de engelske medier, om det nu også var rimeligt, at fanger i statens varetægt ikke kun brugte kunsten i terapeutisk og resocialiserende øjemed, men også uddannede sig til kunstnere, som fik solgt deres værker, mens de sad indespærret.

Der er i England opstået en decideret niche på kunstmarkedet, hvor etablerede auktionshuse og fængselsbetjente (!) udbyder fangers kunst på markedet. Særligt store har de offentlige bøvs været omkring de legendariske Kray twins, ledere af en voldelig bande i 60'erne kendt som "the Firm" og bl.a. dømt for drab (en fængselsbetjents datter fik 17.500 pund for et enkelt Kray maleri).

Michael: Selvportræt – fange med tandpine.

Debatten har visse ligheder med den debat, der har været herhjemme omkring Peter Lundin og hans forfattervirksomhed, omend den britiske dagsorden er mere kompleks i kraft af bl.a. en stærk og velanset NGO som *Koestler Trust*, der belønner de største talenter i fængslerne med stipendier i form af materialer og professionelle mentorer hentet fra den etablerede kunstverden.

Ændrede tandpine-baggrundshistorien kunstoplevelsen? Ikke for mig, det maleri selvportrætfængede og pirrede uanset hvad.

Anderledes ved et andet værk, da en ellers meget tilbageholdende kurator forklarede, hvorfor det fascinerede hende så meget – og hvorfor hun havde valgt at ville fortælle om lige netop det. På væggen hang et indrammet simpelt hvidt A4-ark med døde fluer, flueben, vinger osv. klistret op med små håndskrevne identitetsgivende navne og bemærkninger til hver enkelt flue. En hel lille morbid psykologisk fluetypologi

Bug Life hed dette værk, hvis materialer udelukkende bestod af fluer, som gennem årene var kommet af dage i kunstnerens fængsels-celle (tilsyneladende en fange med en lang fængselsdom). Værk nr. 3072 var i kataloget rubriceret som “mixed artform” og det var ikke til salg...

Her var historien bag værket lig med værket –

i den kuratorfrie runde havde jeg hverken fattet dybden eller humoren. Som senere på aftenen kun blev endnu dybere, da jeg og ledsageren lidt længere nede på Southbank's Tate Modern, så udstillingen *Pop Life: Art in a Material World*. Ikke sandt, der er noget af et spring fra banaliseringskunstneren Damien Hirst og hans materialebrug af diamanter og så langtidsfangens brug af døde fluer. Det forrygende i situationen var for både ledsageren og mig, at frie skabende kunstnere var de begge uanset forskellen i de benyttede materialer. Og at fluekunstneren i øvrigt out-kitschede Hirst.

Alternativ var *Art By Offenders* udstillingen kun for så vidt angår dens baggrund, men ellers var det netop Tate Modern, Louisiana osv., der angav formen for, hvad en udstilling er – også for kriminelle. De seks kuratorer fra kvindefængslet var blevet lynuddannet til den etablerede museumsverden, deres udvælgelse af værker var baseret på tillærte etablerede kunstkriterier, den ophængning de havde valgt til fangekunstnerne var traditionel osv.

Det betød, at fangepolitiske spørgsmål – kritik af forholdene i fængslerne – lå underdrejet, omend den var til stede i mange af de udstillede værker. Ikke mindst i forbindelse med udstillingens afsluttende store maleri og parafrase over “den sidste nadver” – lavet kollektivt af tre retspsykiatriske fanger.